

# ПРЕПОРЪКИ

## ПРЕПОРЪКА НА КОМИСИЯТА

от 20 февруари 2013 година

**Инвестициите в децата — изход от порочния кръг на неравностойното положение**

(2013/112/ЕС)

ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 292 от него,

като има предвид, че:

- (1) Зачитането на човешкото достойнство е основополагаща ценност на Европейския съюз, сред чиито цели е и повишаването на благосъстоянието на неговите граждани; Съюзът трябва да защитава правата на детето, да се бори със социалното изключване и дискриминацията, да утвърждава социалната справедливост и закрила;
- (2) В повечето от държавите от ЕС децата <sup>(1)</sup> са изложени в по-голяма степен на риск от бедност или социално изключване в сравнение с населението като цяло; за децата, които израстват в бедност или социално изключване, е по-малко вероятно, отколкото за техните по-заможни връстници, да имат добри постижения в училище, да бъдат здрави и да реализират по-късно пълния си потенциал;
- (3) Недопускането на неравностойното положение да се предава от поколение на поколение е изключително важна инвестиция в бъдещето на Европа, както и пряк принос към стратегията „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, който носи дългосрочни ползи за децата, икономиката и обществото като цяло;
- (4) Ранната интервенция и превенцията са от основно значение за разработването на по-ефективни и ефикасни политики, тъй като публичните разходи за преодоляване на последиците от детската бедност и социално изключване са в повечето случаи по-големи от необходимите за обезпечаване на интервенция в ранна възраст;
- (5) Противопоставянето на проблемите на неравностойното положение в ранна възраст е важно средство за засилване на усилията за борба с бедността и социалното изключване като цяло. Най-ефективна превенция се постига чрез интегрирани стратегии, в които подкрепата за осигуряване на достъп до пазара на труда на родителите се съчетава с адекватно подпомагане на доходите и достъп до услуги, които са от основно значение за постиженията на децата, например качествено (предучилищно) образование, здравеопазване, качествено жилищно настаняване и социални услуги, както и възможности за

участие и упражняване на правата, които спомагат децата да реализират пълния си потенциал и допринасят за тяхната устойчивост;

- (6) Като най-успешни в борбата с детската бедност се доказаха стратегиите, които почиват на политики за повишаване на благосъстоянието на всички деца, но същевременно отделят задълбочено внимание на децата, които са в особено уязвимо положение;
- (7) В основата на всяко едно усилие за борба с детската бедност и социално изключване следва да стоят утвърждаването на равенството между половете, отчитането на въпросите на равнопоставеността между половете и равните възможности, както и борбата с дискриминацията, с която се сблъскват децата и техните семейства независимо на какво основание (особено на основание пол, расова или етническа принадлежност, религия или вероизповедание, увреждане, възраст или сексуална ориентация);
- (8) Настоящата финансова и икономическа криза има сериозни последици за децата и семействата, като в редица държави се увеличава делът на живеещите в бедност и социално изключване;
- (9) В редица държави членки усилията за оздравяване на бюджета, полагани поради все по-големите финансови ограничения, поставят значителни предизвикателства пред обезпечаването на социални политики, които са адекватни и ефективни както в краткосрочна, така и в дългосрочна перспектива;
- (10) Благодарение на изпълнените основни задачи във връзка с разработването на подходящи показатели за мониторинг, на набелязването на общите предизвикателства и успешните подходи в политиките продължилото повече от десетилетие сътрудничество на равнище ЕС доведе до общо разбиране относно определящите фактори за детската бедност, което стана причина въпросът да небере политическа скорост; вследствие на това Комисията обяви приемането на препоръка относно детската бедност в съобщението „Европейската платформа срещу бедността и социалното изключване“ <sup>(2)</sup>;
- (11) Стратегията „Европа 2020“ даде нов тласък на усилията за борба с бедността и социалното изключване в ЕС, като определи обща европейска цел за намаляване до 2020 г. с поне 20 милиона на броя на хората, изложени на риск от бедност и социално изключване, както и с активизирането на усилията за борба с преждевременното напускане на

<sup>(1)</sup> В съответствие с Конвенцията на ООН за правата на детето в настоящия контекст под „дете“ се разбира лице до 18-годишна възраст.

<sup>(2)</sup> COM(2010) 758 окончателен.

училище. Борбата с детската бедност и нейната превенция е съществен елемент от усилията на ЕС и държавите членки в това отношение и представлява част от Европейската платформа срещу бедността и социалното изключване;

- (12) Настоящото управление в рамките на европейския семестър има за задача да гарантира изпълнението на съответните препоръки към отделните държави за борба с детската бедност и за повишаване на благосъстоянието на децата;
- (13) Всички държави — членки на ЕС, са ратифицирали Конвенцията на ООН за правата на детето (КООНПД). Политиките и действията на ЕС, които имат отражение върху правата на детето, трябва да продължат да се ръководят от стандартите и принципите, заложи в КООНПД;
- (14) Чрез публикувания през юни 2012 г. консултативен доклад на Комитета за социална закрила <sup>(1)</sup> и неговите ключови послания, както и чрез заключенията на Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси от октомври 2012 г. „Предотвратяване и преодоляване на детската бедност и социалното изключване на децата и насърчаване на тяхното благосъстояние“ <sup>(2)</sup> държавите членки препотвърдиха своята ангажираност и приветстваха инициативата на Комисията да приеме препоръка по проблема;
- (15) По въпроси, които имат връзка с детската бедност и предизвикването на неравностойното положение от поколение на поколение, са работили различни политики на ЕС, по-специално политики в сферата на образованието и обучението, здравеопазването, правата на децата и равенството на половете <sup>(3)</sup>;
- (16) Въпреки че политиките за борба с детската бедност са предимно компетентност на държавите членки, една обща европейска рамка може да подсили синергиите между съответните области на политика, да помогне на държавите членки да преразгледат политиките си и да се поучат взаимно от опита си в повишаването на ефективността и ефикасността чрез иновативни подходи, като същевременно отчита различните ситуации и различните нужди на местно, регионално и национално ниво;
- (17) В контекста на предстоящата многогодишна финансова рамка подобни насоки могат да предоставят също така

основа за по-нататъшно сътрудничество и да концентрират използването на съответните финансови инструменти, особено на структурните фондове, в изпълнението на предложената цел — насърчаване на социалното приобщаване и борба с бедността.

ПРЕПОРЪЧВА НА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ: да разработят и изпълнят политики за борба с детската бедност и социално изключване и за повишаване на благосъстоянието на децата чрез многоизмерни стратегии в съответствие със следните насоки:

#### 1. ДА СЕ РЪКОВОДЯТ ОТ СЛЕДНИТЕ ХОРИЗОНТАЛНИ ПРИНЦИПИ

- Да се борят с детската бедност и социално изключване чрез интегрирани стратегии, които не се изчерпват с осигуряването на материалната сигурност на децата и утвърждават равните възможности, така че всички деца да могат да реализират пълния си потенциал;
- Да се борят с детската бедност и социално изключване с помощта на подход, почиващ върху правата на детето, по-специално като се позовават на съответните разпоредби на Договора за Европейския съюз, Хартата на основните права на Европейския съюз и Конвенцията на ООН за правата на детето и гарантират зачитането, защитата и осъществяването на тези права;
- Да поставят винаги на първо място интереса на детето и да признават децата за независими носители на права, като същевременно отчитат в пълна степен важността на подкрепата за семействата като основни полагащи грижи за децата;
- Да поддържат подходящ баланс между универсалните политики, насочени към повишаване на благосъстоянието на всички деца, и целевите подходи, насочени към оказване на подкрепа на тези в най-неравностойно положение;
- Да гарантират насочеността към децата, които са изложени на по-голям риск поради неблагоприятното си в множество отношения положение, като ромските деца, някои деца с мигрантски или малцинствен етнически произход, децата със специални потребности или с увреждания, децата, отглеждани във форми на алтернативни грижи, и бездомните деца, децата, чиито родители са лишени от свобода, както и децата от домакинства, които са изложени на особено голям риск от бедност, като семействата с един родител или големите семейства;
- Да запазят нивото на инвестиции в децата и семействата с цел да осигурят приемственост в политиката и дългосрочно планиране; да направят оценка как реформите в политиките се отразяват на хората в най-неравностойно положение и да предприемат мерки за ограничаване на евентуалните неблагоприятни последици за тях.

<sup>(1)</sup> Комитет за социална закрила, консултативен доклад на КСЗ до Европейската комисия относно преодоляването и предотвратяването на детската бедност и насърчаването на благосъстоянието на децата, 27 юни 2012 г.

<sup>(2)</sup> Предотвратяване и преодоляване на детската бедност и социалното изключване на децата и насърчаване на тяхното благосъстояние, Заключения на Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси, 4 октомври 2012 г., 14437/12.

<sup>(3)</sup> Вж. по-специално: Актуализирана стратегическа рамка за сътрудничество в областта на образованието и обучението, COM(2008) 865 окончателен; Солидарност в здравеопазването: намаляване на неравностойността в здравеопазването в ЕС, COM(2009) 567 окончателен; Програма на ЕС за правата на детето, COM(2011) 60 окончателен; Стратегия за равенство между жените и мъжете 2010—2015 г., COM(2010) 491 окончателен.

## 2. ДА РАЗРАБОТЯТ ИНТЕГРИРАНИ СТРАТЕГИИ, ПОЧИВАЩИ НА ТРИ ОСНОВНИ СТЬЛБА

### 2.1. Достъп до адекватни ресурси

**Да подкрепят участието на родителите в пазара на труда** — Да признаят силната взаимозависимост между участието на родителите в пазара на труда и битовите условия на децата и в съответствие с принципите, очертани в Препоръката на Комисията относно активното приобщаване <sup>(1)</sup> и целите от Барселона <sup>(2)</sup>, да предприемат всички възможни мерки за подкрепа на участието на родителите в пазара на труда, по-специално по отношение на онези, които са отдалечени от него, и на домакинствата, изложени на особено голям риск:

- Да се погрижат полагането на труд да е „изгодно“, като идентифицират конкретните демотивиращи фактори, с които се сблъскват родителите, когато навлизат на пазара на труда, задържат се или напредват на него, и да ги отстраняват, включително онези, които са свързани със структурата на системите за данъчно облагане и за социални обезщетения и помощи и с взаимодействието между тях;
- Да подкрепят пригодността за заетост на самотните родители и на втория работещ член на домакинството и тяхното ангажиране с полагане на платен труд, като насърчават равенството между половете на пазара на труда и в семейните задължения;
- Да предоставят по-добра подкрепа за връщането на родителите на пазара на труда след отпуск за гледане на дете чрез мерки за обучение и подкрепа за търсене на работа, като се съсредоточат специално върху онези, които са изложени на особено голям риск;
- Да активизират усилията си, за да гарантират на всички семейства, включително тези в уязвимо положение и живеещите в необлагодетелствани райони, ефективен достъп до финансово достъпно и качествено образование и грижи в ранна детска възраст;
- Да адаптират организацията на услугите за отглеждане на деца и критериите за достъп до тях към все по-разнообразните режими на полагане на труд и по този начин да помогнат на родителите да запазят трудовите си ангажименти или да намерят работа, като същевременно продължат да отделят особено внимание на интересите на детето;
- Да насърчават качествената и приобщаваща заетост и работната среда, която дава възможност на родителите да съчетават равнопоставено работата с ролята си на родители, включително чрез отпуски за гледане на дете, подкрепа на работното място и гъвкава организация на полагането на труд.

**Да осигурят адекватен жизнен стандарт чрез съчетаване на различни видове обезщетения и помощи**

— Да дадат възможност на децата за адекватен жизнен стандарт, съответстващ на един достоен начин на

живот, като съчетават оптимално паричните обезщетения и помощи и помощите в натура:

- Да подпомагат доходите на семействата чрез адекватни, съгласувани и ефикасни обезщетения и помощи, включително чрез данъчни стимули, семейни и детски помощи, помощи за жилишно настаняване и система за минимален доход;
- Да допълват системата за парично подпомагане на доходите с помощи в натура във връзка по-специално с изхранването, грижите за деца, образованието, здравеопазването, жилищата, транспорта и достъпа до спортни или обществени и културни дейности;
- Да гарантират, че начинът, по който е разработена системата за финансова подкрепа за деца, и критериите за достъп до нея отразяват формите на организация на живота и осигуряват адекватно преразпределение между групите с различни доходи;
- Да осигурят по-ефективен достъп до помощите, които имат право да получават децата или техните семейства, като улеснят използването им и разработят услуги за привличане на бенефициерите;
- Да предоставят зависещите от имущественото състояние помощи и останалите целеви помощи по начин, който не допуска стигматизиране, прави разграничение между потребностите на децата и ограничава риска от „капани“ на бедността, но същевременно да не допускат появата на демотивиращи фактори за интегрирането на пазара на труда на втория работещ в домакинството и на самотните родители;
- Да правят съответната преценка, когато обвързват семейните помощи с родителското поведение или посещаването на училищни занятия от децата, и да правят оценка на потенциално негативното отражение на подобни мерки;
- Да изградят редовни и отговарящи на нуждите механизми за предоставяне на помощите, които осигуряват максимално обхващане на бенефициерите и са от най-голяма полза за децата, например авансово изплащане.

### 2.2. Достъп до качествени и финансово постижими услуги

**Да намалят неравенството в ранна възраст, като инвестират в образование и грижи в ранна детска възраст** — Да доразвият потенциала на образованието и грижите в ранна детска възраст (ОГРДВ) за социално приобщаване и социално развитие, като ги използват като социална инвестиция за противопоставяне чрез ранна интервенция на неравенството и предизвикателствата, пред които са изправени децата в неравностойно положение:

- Да осигурят достъп до висококачествени и приобщаващи образование и грижи в ранна детска възраст; да гарантират тяхната финансова достъпност и да адаптират предлагането им към нуждите на семействата;

<sup>(1)</sup> Препоръка 2008/867/ЕО на Комисията от 3 октомври 2008 г. относно активното приобщаване на лицата, изключени от пазара на труда.

<sup>(2)</sup> Заключение на председателството, Европейски съвет, Барселона, 15—16 март 2002 г., SN 100/1/02 REV 1.

- Да осигурят стимули за участието на децата, произхождащи от неравностойна среда (особено тези под тригодишна възраст), независимо от положението на родителите им на пазара на труда, като същевременно избягват стигматизирането и сегрегацията;
- Да подкрепят родителите в тяхната роля на основни възпитатели на своите деца в годините на ранното детство и да насърчават службите, предоставящи ОГРДВ, да работят в тясно сътрудничество с родителите и действащите лица от общността, участващи в отглеждането на децата (например предоставящи здравни услуги и услуги в подкрепа на родителството);
- Да повишават осведомеността на родителите за ползите от участието в програми за ОГРДВ за тях и техните деца; да използват ОГРДВ като система за ранно предупреждение, чрез която да откриват свързани със семейството или училището физически или психологически проблеми, специални потребности или случаи на малтретиране на деца.

**Да подобрят въздействието, което образователните системи имат върху равните възможности** — Да повишат капацитета на образователните системи да бъдат изход от порочния кръг на неравностойното положение, като гарантират, че всички деца могат да се възползват от приобщаващо висококачествено образование, което стимулира тяхното емоционално, социално, когнитивно и физическо развитие;

- Да се погрижат за обхващането на всички обучаващи се, като при необходимост насочат ресурси и възможности към тези в по-неравностойно положение, и да проследяват по подходящ начин постигането на резултати;
- Да признаят териториалните различия по отношение наличието и качеството на образованието и на образователните постижения и да работят за тяхното преодоляване; да насърчават политиките за десегрегация, които укрепват принципа за всеобхватност на училищната система;
- Да създадат приобщаваща среда за учене, като засилят връзката между училищата и родителите, и да оставят, ако е необходимо, персонализирана подкрепа, която да компенсира специфични видове неравностойното положение, например чрез обучения за родителите на децата с мигрантски и малцинствен етнически произход;
- Да работят за преодоляване на бариерите, които са причина децата да не завършват училище или са сериозна пречка за тях по пътя към завършване на училище (например допълнителни такси по време на задължителните етапи на образование), като предоставят целеви образователни помощи в дружелюбна за учене среда;
- Да подобрят постиженията на учениците със слаби основни умения, като подсилват подготовката по четивна и математическа грамотност и природо-матема-

тически науки на основно ниво и гарантират ранното откриване на учениците със слаби постижения;

- Да разработят и осъществят комплексни политики за ограничаване на преждевременното напускане на училище, които обхващат мерки за превенция, интервенция и компенсиране; да гарантират, че в тези политики са включени мерки за учениците, изложени на риск от преждеременно напускане на училище;
- Да укрепят законодателството относно равните възможности и да гарантират за най-маргинализираните учещи се основното право да получат качествена минимална квалификация;
- Да преразгледат и укрепят професионалния профил на всички преподавателски професии и да подготвят преподавателите за социалното разнообразие; да осигурят специални културни посредници и примери за подражание, които да улесняват интеграцията на ромските деца и на децата с имигрантски произход.

**Да повишат степента, в която здравните системи отговарят на потребностите на децата в неравностойно положение** — Да гарантират, че всички деца могат да се ползват пълноценно от всеобщото си право на здравни грижи, включително чрез превенция на заболяванията и промоция на здравето, както и чрез достъп до качествени здравни услуги;

- Да работят за преодоляване на пречките пред достъпа до здравни грижи, с които се сблъскват децата и семействата в уязвимо положение, в т.ч. цена, културни и езикови бариери, липса на информация; да подобрят подготовката на здравните работници в това отношение;
- Да инвестират в превенцията, особено в ранно детство, като въведат комплексни политики, които съчетават хранене, здравеопазване, образование и социални мерки;
- Да работят по проблема със социалния градиент на нездравословния начин на живот и употребата на психотропни вещества, като осигурят достъп на всички деца до балансирано хранене и физическа дейност;
- Да отделят специално внимание на децата с увреждания или проблеми на психичното здраве, на децата без документи или национална регистрация, на бременните момичета в тийнейджърска възраст и на децата от семейства, в които е имало предишна употреба на психотропни вещества.

**Да осигурят на децата безопасни и адекватни жилища и битова среда** — Да дадат възможност на децата да живеят и растат в безопасна, здравословна и дружелюбна към тях среда, която подкрепя тяхното развитие и потребности от учене;

- Да осигурят възможност семействата с деца да живеят във финансово достъпни качествени жилища (включително социални), да работят за разрешаване на случаите на излагане на опасности от околната среда, пренаселеност и енергийна бедност;

- Да подкрепят семействата и децата, изправени пред опасността да останат без дом, като избягват принудителното освобождаване на жилища, излишните премествания, разделянето на семейства и като осигуряват временен подслон и дългосрочни решения за жилищно настаняване;
- Да обръщат внимание в процеса на местно планиране на интереса на децата; да не допускат „гетоизиране“ и сегрегация, като насърчават жилищното настаняване, което обединява различни социални групи, както и адекватния достъп до обществения транспорт;
- Да намалят вредното излагане на децата на влошена битова и социална среда с цел да не се допусне да станат жертви на насилие и малтретиране.

**Да подобрят семейното подпомагане и качеството на формите за алтернативни грижи** — Да укрепят закрилата на децата и социалните услуги в сферата на превенцията; да полагат на семействата да изграждат родителски умения, като не ги стигматизират и гарантират, че децата, изведени от родителски грижи, израстват в среда, която отговаря на техните потребности;

- Да гарантират, че бедността никога не е единственият мотив детето да бъде поверено на грижи, различни от родителските; да се стремят да създават условия децата да остават под грижите на родителите си или да се връщат обратно при тях, като например работят за преодоляване на материалните лишения в семейството;
- Да гарантират, че са налице адекватни ограничения, които не допускат настаняването на деца в институции, а при настаняване в институция решението за това да се преразглежда редовно;
- Да спрат разрастването на институционалните грижи за деца, лишени от родителски грижи; на тяхно място да насърчават качествените грижи в общността и грижите в приемни семейства, при които се обръща нужното внимание на мнението на детето;
- Да гарантират, че децата, лишени от родителски грижи, имат достъп до качествени услуги (както редовни, така и специални) във връзка с тяхното здраве, образование, трудова заетост, социално подпомагане, сигурност и жилищно настаняване, включително по времето, когато те се превръщат във възрастни;
- Да предоставят подходяща подкрепа на децата, когато единият или и двамата родители мигрират в друга държава с цел работа, както и на хората, които ги заместват в полагането на грижи за децата.

### 2.3. Право на децата на участие

**Да подкрепят участието на всички деца в игри, отдих, спортни и културни дейности** — Да признават влиянието на децата върху тяхното

собствено благосъстояние и тяхната устойчивост в преодоляването на неблагоприятни ситуации, най-вече като и/или осигуряват възможности за участие в дейности за самостоятелно учене, които се провеждат извън дома и след редовните учебни занятия;

- Да работят за преодоляване на бариери като цена, достъп и културни различия, за да гарантират, че всички деца могат да участват в игри, отдих, спортни и културни дейности извън училище;
- Да осигуряват безопасни пространства в средата на децата и да подкрепят необлагодетелстваните общности чрез конкретни стимули;
- Да насърчават училищата, заинтересованите страни от общността и местните органи да създават по-добри след-училищни занимания и материална база за всички деца, независимо от положението на техните родители по отношение на полагането на труд и средата, от която те произхождат;
- Да дават възможност на всички семейства да участват в социални дейности, които подобряват техните родителски умения и насърчават положителното общуване в семейството;
- Да насърчават подходите към участието, които увеличават потенциала за доброволческа дейност в общността и насърчават солидарността между поколенията.

**Да създадат механизми, които насърчават участието на децата във вземането на решения, които засягат техния живот** — Да дават възможност на децата и да ги насърчават да изразяват информирано мнение, като гарантират, че на него се придава необходимата тежест и че то се отчита в основните решения, които ги засягат;

- Да използват и доразвиват съществуващите инструменти за привличане на децата в управлението на услуги като грижите, здравеопазването и образованието, както и за допитване до тях относно планирането на съответната политика чрез механизми, съобразени с тяхната възраст;
- Да подкрепят участието на всички деца в съществуващите структури за участие; да обхващат децата, произхождащи от неравностойна среда, и да подкрепят тяхното участие;
- Да насърчават специалистите, работещи със и за деца, да включват активно децата, като повишават осведомеността за съответните права и задължения;
- Да обезпечат упражняването на правото на детето да бъде изслушвано при вземането на всички имащи отношение към правораздаването решения и да утвърждават правосъдието, съобразено с интересите на детето, по-специално като дават на децата ефективен достъп до съдебни и извънсъдебни производства.

### 3. ДА ДОРАЗВИЯТ НЕОБХОДИМАТА УРЕДБА ЗА УПРАВЛЕНИЕ, ПРИЛАГАНЕ И ПРОСЛЕДЯВАНЕ

**Да укрепят синергиите между различните сектори и да подобрят уредбата за управление** — Да гарантират, че чрез своя комплексен характер политиките ефективно се борят с проблема с детската бедност и социално изключване и да подобрят координацията между основните действащи лица:

- Да създадат редовни и системни връзки между областите на политика, които са особено приложими към социалното изключване на децата, и да укрепят синергиите с основните действащи лица, особено в сферата на образованието, заетостта, здравеопазването, равенството и правата на децата;
- Да работят за включването на политиките за децата и правата на децата в основните политики — например чрез специална институционална уредба;
- Да стимулират тясното сътрудничество и редовния диалог между публичните органи от всички равнища, социалните партньори, местните общности и организациите на гражданското общество;
- Да подкрепят и доразвиват участието на децата, включително в изпълнението на настоящата препоръка.

**Да използват в по-голяма степен подходи, почиващи на конкретни данни** — Да укрепят разработването на политики на основата на конкретни данни и иновации в социалната политика, като се погрижат да отчитат надлежно потенциалното въздействие на политиките върху децата:

- Да използват пълноценно наличните статистически и административни данни, за да следят отражението на политиките върху децата и техните семейства; да подсилват, където е нужно и осъществимо, възможностите на статистиката (включително като правят разбивки по пол), особено по-отношение на лишенията сред децата, достъпа до качествени грижи за деца на достъпна цена, детското здравеопазване и положението на най-уязвимите деца;
- Да постигнат по-навременно предоставяне на данните за следене на положението на децата и да насърчават използването на методи и модели, като например микросимулацията, в подкрепа на по-системните предварителни оценки на потенциалното въздействие на политиките върху децата;
- Да укрепят връзките между разработващите политиките и научноизследователската общност и да тестват приложимите в политиките иновации; да насърчават почиращата на конкретни данни оценка на резултатите от програмите, включително в дългосрочна перспектива чрез инструменти като лонгитудни изследвания; да способстват за видимостта и обмяна на резултатите;

— Да насърчават обмяна на добри практики и познания, разпространяването на проверени и изпитани модели на интервенция, мерки за насърчване на солидарността в общността в по-широк план и овластяване на местните общности за съвместна работа;

— Да оценяват въздействието на временните политики, предприети в отговор на икономическата криза, преди вземането на решение за тяхното превръщане в част от структурните реформи.

### 4. ДА ИЗПОЛЗВАТ ПЪЛНОЦЕННО СЪОТВЕТНИТЕ ИНСТРУМЕНТИ НА ЕС

**Да работят срещу детската бедност и социално изключване като основен проблем от стратегията „Европа 2020“** — Да мобилизират пълната гама от инструменти и показатели в рамките на стратегията „Европа 2020“, за да дадат нов тласък на съвместните усилия за работа срещу детската бедност и социално изключване:

- Решително да поставят детската бедност и социално изключване като основни проблеми в рамките на стратегията „Европа 2020“ и националните програми за реформи като част от общото усилие за намаляване на бедността и социалното изключване, като отчитат съответните препоръки към отделните държави, приети от Европейския съвет;
- Да обмислят, където е целесъобразно, евентуалната добавена стойност от определянето на национални цели за намаляване на детската бедност и социално изключване, като отчитат националната специфика;
- Да използват пълноценно инструментите, предоставени от стратегията „Европа 2020“ и отворения метод на координация в социалната сфера, за подобряване на мониторинга и оценката на политиките, работещи по проблема с детската бедност и благосъстояние, като експлоатират в пълна степен предложената рамка за мониторинг на базата на определени показатели, приложена към настоящата препоръка;
- Да увеличат синергиите със съответните политики на ЕС, по-специално в сферата на образованието, здравеопазването, равенството на половете и правата на децата.

**Да мобилизират съответните финансови инструменти на ЕС** — Да използват целесъобразно възможностите, които предоставят финансовите инструменти на ЕС, в подкрепа на политическите приоритети, очертани по-горе:

- Да подкрепят развитието на политики, почиващи в по-голяма степен на конкретни данни и на социални иновации, чрез Програмата за социална промяна и социални иновации, Европейския социален фонд и „Хоризонт 2020“ и да използват тези програми за тестване и оценка на възможните иновации в политиките и за увеличаване на мащаба, в който се прилагат те;
- Да използват пълноценно Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица (за борба с хранителния и материалния недоимък, с който се сблъскват децата), европейските схеми за предлагане

на мляко и плодове в училищата (за осигуряване на продукти с висока хранителна стойност и насърчаване на здравословни навици за хранене) и програмата „Еразъм за всички“ (за насърчаване на достъпа на децата до образование, самостоятелно учене и спорт);

— Да се възползват от възможностите, предоставяни от структурните фондове, за подкрепа на децата и семействата при изготвяне на оперативните програми по Европейския социален фонд и Европейския фонд за регионално развитие за 2014—2020 г. в съответствие с препоръките към отделните държави;

— Да използват целесъобразно тематичните цели във връзка с насърчаването на заетостта и подкрепата за трудовата мобилност, за стимулиране на социалното приобщаване и борбата с бедността, инвестиции в образование, умения и учене през целия живот, както и за съответните инвестиционни приоритети в рамките на тях. Сред тях са по-специално образованието в ранна детска възраст, намаляването на броя на преждевременно напускащите училище, постигането на баланс между работа и личен живот, достъпът до услуги, включително здравни грижи и социални услуги, стратегиите за водено от общностите местно развитие, подкрепата за

обновлението на необлагодетелствани райони и преходът от институционални услуги към услуги в общността;

— За да гарантират ефективността на интервенциите чрез структурните фондове за периода 2014—2020 г., да следват стратегии, почиващи на конкретни данни, за намаляване на преждевременното напускане на училище, чрез привличане на съответните заинтересовани страни и мерки за подкрепа на прехода от институционални грижи към грижи в общността;

— Да насърчават партньорствата в програмирането на структурните фондове и достъпа до тях, като привличат съответните заинтересовани страни на национално, регионално и местно ниво, по-специално съответните публични органи, социални партньори и неправителствени организации, с цел да мобилизират действия за борба с детската бедност.

Съставено в Брюксел на 20 февруари 2013 година.

*За Комисията*

László ANDOR

*Член на Комисията*

ПРИЛОЖЕНИЕ

Рамка за мониторинг на базата на определени показатели

В предлаганата рамка за мониторинг са открити показатели, които са от значение за проследяване на изпълнението на препоръката. Предложенията за по-нататъшно разработване са представени в приложенията към Пакета за социалните инвестиции.

Обща цел за борба с детската бедност и социално изключване и повишаване на благосъстоянието на децата

| „Европа 2020“                                                                                                                                                                                  | Определение                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Разбивки                                                             | Източник           | Първичен/вторичен/контекстуален <sup>(1)</sup> | Забележки                                                                                                              |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|--------------------|------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Децата в риск от изпадане в бедност или социално изключване (разбивка на водещата цел на „Европа 2020“ относно бедността и социалното изключване)                                              | Общо деца, живеещи в домакинства, които са в риск от изпадане в бедност и/или изпитват тежки материални лишения, и/или в домакинства с много нисък интензитет на икономическа активност (за определение на тези 3 показателя вж. по-долу)                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | По възраст (0-17 г., 0-5 г., 6-11 г., 12-17 г.)                      | Евростат - EU-SILC | Първичен                                       | Препоръчва се сравнение с населението в трудоспособна възраст (18-64 г.) и с населението в напреднала възраст (65 г.+) |
| Показател                                                                                                                                                                                      | Определение                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Разбивки                                                             | Източник           | Първичен/вторичен/контекстуален                | Забележки                                                                                                              |
| Процент на децата в риск от изпадане в бедност (да се анализира заедно със стойността на прага на бедността в СПС за домакинство, състоящо се от 2-ма възрастни и 2 деца на възраст под 14 г.) | Дял на децата, живеещи в домакинства с приравнен разполагаем доход под 60 % от националния медианен приравнен разполагаем доход                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | По възраст (0-17 г., 0-5 г., 6-11 г., 12-17 г.) и по вид домакинство | Евростат - EU-SILC | Първичен                                       | Препоръчва се сравнение с населението в трудоспособна възраст (18-64 г.) и с населението в напреднала възраст (65 г.+) |
| Процент на децата, изпитващи тежки материални лишения                                                                                                                                          | Дял на децата, живеещи в домакинства, в които липсата на средства ограничава в изключително голяма степен битовите условия, т.е. сблъскват се с поне 4 от следните 9 вида лишения: не могат да си позволят: i) наем на жилище или заплащане на сметки за комунални услуги, ii) поддържане на адекватна температура в дома, iii) посрещане на неочаквани разходи, iv) консумация през ден на месо, риба или друг белтъчен еквивалент, v) едноседмична почивка извън дома, vi) кола, vii) перална машина, viii) цветен телевизор или ix) телефон. | По възраст (0-17 г., 0-5 г., 6-11 г., 12-17 г.)                      | Евростат - EU-SILC | Първичен                                       | Препоръчва се сравнение с населението в трудоспособна възраст (18-64 г.) и с населението в напреднала възраст (65 г.+) |
| Дял на децата, живеещи в домакинства с много нисък интензитет на икономическа активност                                                                                                        | Дял на децата, живеещи в домакинства, в които възрастните в трудоспособна възраст (18-59 г.) през последната година са използвали по-малко от 20 % от своя общ потенциал за полагане на труд (т.е. през референтния за доходите период)                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | По възраст (0-17 г., 0-5 г., 6-11 г., 12-17 г.)                      | Евростат - EU-SILC | Първичен                                       | Препоръчва се сравнение с населението в трудоспособна възраст (18-64 г.) и с населението в напреднала възраст (65 г.+) |
| Показател за лишенията, засягащи децата                                                                                                                                                        | В процес на обсъждане                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                      | Евростат - EU-SILC | п.а.                                           | В процес на разработка                                                                                                 |

| Показател                                                                                                                                                                      | Определение                                                                                                                                                                                        | Разбивки                                        | Източник                        | Първичен/вторичен/контекстуален | Забележки                                                                                                              |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|---------------------------------|---------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Разпределение на риска от детска бедност около прага на риска от изпадане в бедност: процент на децата в риск от бедност, изчислен при 50-процентен и 70-процентен праг</b> | Дял на децата, живеещи в домакинства с приравнен разполагаем доход под 50 % и под 70 % от националния медианен приравнен доход                                                                     | По възраст (0-17 г., 0-5 г., 6-11 г., 12-17 г.) | Евростат - EU-SILC              | Вторичен                        | Препоръчва се сравнение с населението в трудоспособна възраст (18-64 г.) и с населението в напреднала възраст (65 г.+) |
| <b>Процент на децата в траен риск от бедност</b>                                                                                                                               | Дял на децата, живеещи в домакинства с приравнен разполагаем доход под прага на бедността през текущата година и поне през две от предходните 3 години                                             | 0-17 г.                                         | Евростат - EU-SILC (лонгитудни) | Вторичен                        | Препоръчва се сравнение с населението в трудоспособна възраст (18-64 г.) и с населението в напреднала възраст (65 г.+) |
| <b>Равнище на риска от изпадане на децата в бедност за точно определен момент от време</b>                                                                                     | Дял на децата, живеещи в домакинства с приравнен разполагаем доход под 60 % от националния медианен приравнен разполагаем доход, като прагът на бедността е фиксиран към определен момент от време | 0-17 г.                                         | Евростат - EU-SILC              | Контекстуален                   | Препоръчва се сравнение с населението в трудоспособна възраст (18-64 г.) и с населението в напреднала възраст (65 г.+) |

#### Достъп до адекватни ресурси

| Показател                                                                                                         | Определение                                                                                                                                                                                    | Разбивки                                                                                                                                               | Източник           | Първичен/вторичен/контекстуален | Забележки |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|---------------------------------|-----------|
| <b>Процент на бедността сред работещите, живеещи в домакинства с деца на тяхна издръжка</b>                       | Дял на хората (с деца на тяхна издръжка), които отговарят на определението за работещи и имат доход под прага на бедността (60 % от националния медианен приравнен разполагаем доход)          | По възраст (0-17 г., 18-64 г., 0-64 г.); по вид домакинство (самотни родители, двама възрастни с деца на тяхна издръжка)                               | Евростат - EU-SILC | Първичен                        |           |
| <b>Процент на децата в риск от бедност в зависимост от интензитета на икономическа активност на домакинството</b> | Дял на децата, живеещи в домакинства с приравнен разполагаем доход под 60 % от националния медианен приравнен разполагаем доход, според интензитета на икономическа активност на домакинството | 0-17 г., интензитет на икономическа активност на домакинството (много висок [0,85 – 1], висок [0,55 – 0,85], среден [0,45 – 0,55], нисък [0,2 – 0,45]) | Евростат - EU-SILC | Първичен                        |           |
| <b>Процент на децата в риск от бедност в работещи домакинства</b>                                                 | Дял на децата, живеещи в домакинства с доход под прага на бедността (60 % от националния медианен приравнен разполагаем доход) и с интензитет на икономическа активност над 0,2                | По вид домакинство                                                                                                                                     | Евростат - EU-SILC | Първичен                        |           |

| Показател                                                                                            | Определение                                                                                                                                                                                                                                             | Разбивки                                                                                                                              | Източник                                | Първичен/вторичен/<br>контекстуален | Забележки                                                                                                              |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------|-------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Сравнителна медианна разлика в бедността сред децата</b>                                          | Разликата между медианния приравнен доход на лицата под прага на изпадане в риск от бедност и прага на изпадане в риск от бедност, изразена като процент от прага на изпадане в риск от бедност                                                         | 0-17 г.                                                                                                                               | Евростат - EU-SILC                      | Първичен                            | Препоръчва се сравнение с населението в трудоспособна възраст (18-64 г.) и с населението в напреднала възраст (65 г.+) |
| <b>Грижи за деца</b>                                                                                 | Децата, за които се полагат грижи (в рамките на официалната система <sup>(2)</sup> извън семейството) като процент от всички деца в същата възрастова група                                                                                             | Под 3-годишна възраст, от 3 г. до навършване на възрастта за задължително започване на училище; до 30 ч., 30 ч. и повече на седмица   | Евростат - EU-SILC                      | Вторичен                            | Да се направи оценка на приложимостта на разбивките по квинтили на доходите                                            |
| <b>Отражение на родителството върху заетостта</b>                                                    | Разлика в процентни пунктове между<br>— процента на заетите на възраст 20—49 г., живеещи в домакинства без деца на възраст от 0 до 6 г., и<br>— процента на заетите на възраст 20—49 г., живеещи в домакинства с поне едно дете на възраст от 0 до 6 г. | Общо, по пол                                                                                                                          | Евростат – наблюдение на работната сила | Контекстуален                       | Препоръчва се децата на възраст 0-3 г. и 3-6 г. да се разглеждат отделно                                               |
| <b>Заетост на непълно работно време поради отговорности за полагане на грижи</b>                     | Лица, заети на непълно работно време поради полагане на грижи за деца или възрастни, нуждаещи се от грижи, като процент от общия брой на заетите                                                                                                        | Общо, по пол                                                                                                                          | Евростат – наблюдение на работната сила | Контекстуален                       |                                                                                                                        |
| <b>Отражение на социалните трансфери (различни от пенсии) върху намаляването на детската бедност</b> | Разлика между процента на децата в риск от бедност преди и след социалните трансфери (без пенсии)                                                                                                                                                       |                                                                                                                                       | Евростат - EU-SILC                      | Вторичен                            | Препоръчва се сравнение с населението в трудоспособна възраст (18-64 г.) и с населението в напреднала възраст (65 г.+) |
| <b>Прекомерни разходи за жилище</b>                                                                  | Процент на населението, живеещо в домакинства, в които общите разходи за жилището (без жилищни помощи) представляват повече от 40 % от общия разполагаем доход на домакинството (без жилищни помощи)                                                    | По възраст (0-17 г., 0-5 г., 6-11 г., 12-17 г.), статут по отношение на бедността (над или под прага на изпадането в риск от бедност) | Евростат - EU-SILC                      | Вторичен                            | Препоръчва се сравнение с населението в трудоспособна възраст (18-64 г.) и с населението в напреднала възраст (65 г.+) |

#### Достъп до качествени услуги

| Показател                           | Определение                                                                                                                                    | Разбивки | Източник           | Първичен/вторичен | Забележки |
|-------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|--------------------|-------------------|-----------|
| <b>Начално училищно образование</b> | Дял на децата на възраст между 4 г. и възрастта за задължително започване на училище, които са обхванати от образование в ранна детска възраст | По пол   | UOE <sup>(3)</sup> | Първичен          |           |

| Показател                                                                                       | Определение                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Разбивки                                                                            | Източник                                | Първичен/вторичен | Забележки                                                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------|-------------------|------------------------------------------------------------|
| <b>Умения за четене, познания по математика и природо-математически науки</b>                   | Дял на 15-годишните с оценка до 1 (от 1 (най-ниска) до 5 (най-висока) в тестовите PISA                                                                                                                                                                                                                                                                                     | По среда, към която принадлежат родителите (образователни постижения, родна страна) | ОИСП- PISA <sup>(4)</sup>               | Първичен          | В събраните към момента данни няма данни за Кипър и Малта. |
| <b>Процент на никъде неработещите, неучещи и необучаващи се млади хора (NEET)</b>               | Процент на никъде неработещите, неучещи и необучаващи се млади хора (NEET)                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | По пол, 15-19 г.                                                                    | Евростат – наблюдение на работната сила | Първичен          |                                                            |
| <b>Лица, които преждевременно са напуснали системата за образование</b>                         | Население на възраст 18-24 г. с не повече от прогимназиален етап на основното образование, което не учи и не се обучава                                                                                                                                                                                                                                                    | По пол, най-високо завършено образователно ниво                                     | Евростат – наблюдение на работната сила | Вторичен          |                                                            |
| <b>Неудовлетворени потребности от медицински грижи — по собствена преценка на респондентите</b> | Дял на населението на възраст 16-25 г., което докладва, че не е имало достъп до медицински услуги поради цената или отдалечеността им или поради списъците на чакащите                                                                                                                                                                                                     |                                                                                     | Евростат - EU-SILC                      |                   |                                                            |
| <b>Детска смъртност</b>                                                                         | Съотношение между броя на децата под едногодишна възраст, починали през годината, и броя на живородените деца за същата година (изразен на 1 000 живородени)                                                                                                                                                                                                               | По социално-икономически статус на родителите (в процес на разработка)              | Евростат                                | Първичен          |                                                            |
| <b>Детска смъртност 1—14 г.</b>                                                                 | Смъртност на 100 000 от населението                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                     | Евростат                                |                   |                                                            |
| <b>Новородени с ниско тегло</b>                                                                 | Тегло при раждането под 2 500 gr (5,5 либри)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                     | СЗО-ОИСП                                | Първичен          |                                                            |
| <b>Обхват на имунизациите</b>                                                                   | Процент на децата, които при навършване на 1-годишна възраст в съответната календарна година са преминали всички имунизации против коклюш (магарешка кашлица), дифтерия, тетанус (DPT) и полиомиелит. Процент на децата, които при навършване на 2-годишна възраст в съответната календарна година са преминали всички имунизации против морбили, паротит и рубеола (MMR). |                                                                                     | СЗО                                     | Контекстуален     |                                                            |
| <b>Затлъстяване</b>                                                                             | Млади хора на възраст 15-24 г. с индекс на телесната маса по-голям или равен на 30                                                                                                                                                                                                                                                                                         | По пол и социално-икономически статус на родителите                                 | Евростат - EHIS <sup>(5)</sup>          | Контекстуален     |                                                            |
| <b>Редовни пушачи</b>                                                                           | Дял на консумиращите ежедневно цигари сред населението на възраст 15-24 г.                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | По пол и социално-икономически статус на родителите                                 | Евростат – EHIS                         | Контекстуален     |                                                            |
| <b>Психичното здраве</b>                                                                        | Млади хора (15-24 г.) с депресивен синдром                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | По пол                                                                              | Евростат – EHIS                         | Контекстуален     | В процес на разработка                                     |

| Показател                                                      | Определение                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Разбивки                                                                                                                                  | Източник                                                   | Първичен/вторичен | Забележки |
|----------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------|-------------------|-----------|
| <b>Причини за смъртността сред младите хора — самоубийства</b> | Самоубийства на 100 000 жители на възраст 15-24 г.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | По пол                                                                                                                                    | Евростат — статистически данни за причините за смъртността | Контекстуален     |           |
| <b>Жилищни проблеми</b>                                        | Процент от населението, страдащо от всеки един от следните жилищни проблеми. Проблемите, взети под внимание, са:<br><br>1) течаш покрив, влага по стени/подове/в основите, гниене по дограми или подови настилки; 2) липса на вана или душ в жилището; 3) липса на вътрешна водна тоалетна, която да се използва само от домакинството; 4) недостатъци на жилището: твърде тъмно, недостатъчно светлина                                                                                                                                                                                                    | По възраст (0-17 г., 0-5 г., 6-11 г., 12-17 г.), статут по отношение на риска от изпадане в бедност (т.е. над или под прага на бедността) | Евростат - EU-SILC                                         | Първичен          |           |
| <b>Пренаселеност</b>                                           | Процент от населението, живеещо в пренаселени домакинства. За едно лице се счита, че живее в пренаселено домакинство, ако домакинството не разполага като минимум със стаи, чийто брой е равен на:<br><br>— една стая за домакинството;<br><br>— една стая за всяка двойка;<br><br>— една стая за всяко лице без партньор и на възраст над 18 г.;<br><br>— една стая за всеки две лица без партньор от един и същи пол на възраст между 12 и 17 г.;<br><br>— една стая за всяко лице без партньор от различен пол на възраст между 12 и 17 г.;<br><br>— една стая за всеки две лица до 12-годишна възраст. | По възраст (0-17 г., 0-5 г., 6-11 г., 12-17 г.), статут по отношение на риска от изпадане в бедност (над или под прага на бедността)      | Евростат - EU-SILC                                         | Първичен          |           |

(<sup>1</sup>) Първичните показатели са водещи показатели, които обхващат големите области, счетени за най-важни елементи от резултатите, докато вторичните показатели подпомагат водещите показатели, като описват по-подробно естеството на проблема или други негови измерения. Контекстуалните показатели предоставят допълнителни данни и контекстуална информация: предлаганият списък е ориентировъчен и дава възможност да бъде включена друга контекстуална информация, която се определя като важна за по-доброто очертаване и разбиране на националния контекст.

(<sup>2</sup>) Под официална система се разбират следните услуги: предучилищно или еквивалентно образование, задължително образование, услуги, предоставяни в център и извън часовете на учебните занятия, ясла/детска градина или друг вид център за дневна грижа, включително семейни дневни грижи и професионални детегледачи с правоспособност. Оттук следва, че в това определение на официална система не се включват грижите, предоставяни от членове на семейството, съседи или детегледачи без правоспособност.

(<sup>3</sup>) База данни на ЮНЕСКО/ОИСП/Евростат със статистически данни за образованието.

(<sup>4</sup>) [http://www.oecd.org/statisticsdata/03381,en\\_2649\\_35845621\\_1\\_119656\\_1\\_1\\_1.00.html](http://www.oecd.org/statisticsdata/03381,en_2649_35845621_1_119656_1_1_1.00.html).

(<sup>5</sup>) EHIS е Европейската система за здравни интервюта.